

MASJID VA MADRASALARNING YOSHLAR TARBIYASIDAGI O'RNI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19189118>

Qoraboyev Sherzod Raximovich

Farg'ona viloyati pedagogik mahorat markazi

Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada masjid va madrasalarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda masjid va madrasalarning yosh avlod ma'naviyatini shakllantirish, axloqiy fazilatlarni rivojlantirish hamda sog'lom dunyoqarashni qaror toptirishdagi ahamiyati yoritib beriladi. Shuningdek, globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida mazkur diniy-ma'rifiy muassasalarning tarbiyaviy funksiyalari, yoshlarni turli ma'naviy tahdidlardan himoya qilishdagi roli asoslab beriladi. Maqolada masjid va madrasalarning jamiyatda ma'naviy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati xulosaviy tarzda bayon etiladi.

Kalit so'zlar: *masjid, madrasa, yoshlar tarbiyasi, ma'naviyat, axloqiy tarbiya, ilm-ma'rifat, diniy ta'lim, ma'naviy barqarorlik, sog'lom dunyoqarash*

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot oqimi kuchaygan davrda yoshlar tarbiyasi jamiyat taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ma'naviy-axloqiy tarbiya masalasi har bir davlat va jamiyat oldida dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu nuqtai nazardan, asrlar davomida xalqimizning ma'naviy hayotida muhim o'rin tutib kelgan masjid va madrasalar yosh avlodni komil inson etib tarbiyalashda alohida ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat diniy bilimlar maskani, balki axloq, ma'rifat, ijtimoiy mas'uliyat va bag'rikenglikni targ'ib etuvchi muhim tarbiya institutlari hisoblanadi.

Mazkur maqolada masjid va madrasalarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni, ularning tarixiy va zamonaviy funksiyalari hamda jamiyat ma'naviy barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Jamiyat taraqqiyotida tarbiya masalasi muhim o'rin tutadi. Insonning ma'naviy-axloqiy kamoloti, dunyoqarashi va ijtimoiy mas'uliyati, avvalo, tarbiya jarayonida shakllanadi. Sharq xalqlari tarixida masjid va madrasalar nafaqat diniy marosimlar o'tkaziladigan maskan, balki yosh avlodni ilmiy, axloqli va komil inson etib tarbiyalashga xizmat qilgan muhim ijtimoiy institutlar bo'lib kelgan. Ularning tarbiyaviy mohiyati jamiyatda ma'naviy barqarorlikni ta'minlash, ezgulik va adolat g'oyalari qaror toptirishda namoyon bo'ladi.

ASOSIY QISM

Masjid va madrasalarning tarbiyaviy mohiyati, avvalo, insonni ma'naviy poklikka, halollik va adolatga undashida namoyon bo'ladi. Masjidlar orqali yoshlarga axloqiy fazilatlar — sabr-toqat, mehroqibat, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, jamiyat oldidagi burch va mas'uliyat tushunchalari singdiriladi. Jamoat bo'lib ibodat qilish, suhbat va ma'ruzalar yoshlarning jamoaviylik ruhini kuchaytirib, ijtimoiy birdamlikni mustahkamlaydi. Madrasalar esa tarbiyani ilm-ma'rifat bilan uyg'un holda olib boradi. Ularda diniy bilimlar bilan bir qatorda mantiq, falsafa, axloq, tilshunoslik kabi fanlar o'rgatilgan bo'lib, bu yoshlarning tafakkurini kengaytirgan. Ilm olishga bo'lgan hurmat, ustozga

Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv: nazariya va amaliyotasosida hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish

ehtirom, bilimni jamiyat manfaatiga xizmat qildirish g'oyasi madrasalar tarbiyaviy faoliyatining asosini tashkil etadi.

Zamonaviy sharoitda ham masjid va madrasalar tarbiyaviy vazifasini yo'qotgani yo'q. Aksincha, ular yoshlarni turli zararli g'oyalardan himoya qilish, sog'lom dunyoqarashni shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda. Bu maskanlarda olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy ishlar yoshlarning axloqiy immunitetini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Masjid va madrasalar jamiyatda tarbiyaviy mohiyatga ega bo'lgan muhim ma'naviy institutlardir. Ular yosh avlodni axloqan pok, ilmi, vatanparvar va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs etib tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega. Shu bois, jamiyatning ma'naviy taraqqiyotini ta'minlashda masjid va madrasalarning tarbiyaviy salohiyatidan samarali foydalanish muhim vazifa bo'lib qoladi. Masjid va madrasalar islom sivilizatsiyasi tarixida ilm-ma'rifat va tarbiyaning muhim markazlari bo'lib kelgan. Masjidlar yoshlarga halollik, sabr-toqat, mehr-oqibat, ota-onaga hurmat kabi umuminsoniy va milliy qadriyatlarni singdirishda muhim rol o'ynaydi. Madrasa esa chuqur diniy va dunyoviy bilimlar berish orqali yoshlarning tafakkurini kengaytiradi, ularni mustaqil fikrlashga va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

Yoshlar ma'naviyati jamiyatning bugungi holati va kelajak taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biridir. Ma'naviy yetuk yoshlar jamiyatda sog'lom muhitni shakllantiradi, ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotning asosiy tayanchiga aylanadi. Shu jarayonda masjid va madrasalar yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda muhim tarbiyaviy va ma'rifiy vazifani bajaradi. Masjidlar yoshlarni ezgulik, halollik, sabr-toqat, mehr-oqibat va insonparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu maskanlarda olib boriladigan va'z-nasihatlardan, ma'naviy suhbatlar va jamoaviy ibodatlar yoshlarning axloqiy qarashlarini mustahkamlab, ularni jamiyat oldidagi burch va mas'uliyatni anglashga undaydi. Natijada yoshlarda ijtimoiy faollik, jamoatchilik ruhiyati va bag'rikenglik fazilatlarini shakllanadi. Madrasalar esa yoshlar ma'naviyatini ilm-ma'rifat asosida rivojlantiradi. Ularda diniy bilimlar bilan bir qatorda axloq, tafakkur va madaniyat masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Bu jarayon yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, ularni turli yot va zararli g'oyalarga qarshi ma'naviy jihatdan mustahkamlaydi. Ilm va tarbiyaning uyg'unligi yoshlarni komil inson bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda masjid va madrasalar yoshlarni ma'naviy tahdidlardan himoya qilishda ham muhim rol o'ynaydi. Axborot xurujlari kuchaygan davrda bu maskanlar yoshlar ongida sog'lom dunyoqarashni shakllantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni mustahkamlash orqali ma'naviy immunitetni kuchaytiradi. Masjid va madrasalar yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda muhim ijtimoiy-ma'naviy institutlar hisoblanadi. Ular yosh avlodni axloqan yetuk, ilmi, vatanparvar va jamiyatga foydali shaxslar etib tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega. Yoshlar tarbiyasida masjid va madrasalar tomonidan olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Jumladan, ma'ruzalar, suhbatlar, ilmiy darslar va tarbiyaviy uchrashuvlar yoshlarni turli zararli g'oyalardan himoya qilish, ularni sog'lom dunyoqarash ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu maskanlarda yoshlarga dinning asl insonparvarlik mohiyati, tinchlik va bag'rikenglik g'oyalari yetkaziladi.

Globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivoji va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida jamiyat ma'naviy hayotini mustahkamlash muhim vazifalardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, yosh avlodni turli ma'naviy tahdidlardan asrash, ularning ongida sog'lom dunyoqarash va axloqiy qadriyatlarni shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu jarayonda masjid va madrasalar jamiyatning muhim ijtimoiy-ma'naviy institutlari sifatida o'z ahamiyatini saqlab

qolmoqda. Zamonaviy sharoitda masjidlar faqat ibodat maskani bo'lib qolmay, balki keng qamrovli ma'naviy-ma'rifiy markaz vazifasini bajarmoqda. Ularda aholining turli qatlamlari, ayniqsa yoshlar bilan olib boriladigan tarbiyaviy suhbatlar, ma'naviy uchrashuvlar va ijtimoiy tadbirlar jamiyatda axloqiy muhitni sog'lomlashtirishga xizmat qiladi. Masjidlar insonlarni halollik, bag'rikenglik, tinchlik va o'zaro hurmat ruhida tarbiyalash orqali ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga hissa qo'shadi.

Madrasalar esa zamonaviy davrda diniy ta'lim bilan bir qatorda keng dunyoqarashga ega, ma'naviy yetuk kadrlarni tayyorlashda muhim rol o'ynamoqda. Ularda ilmiy tafakkur, axloqiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Bu esa yoshlarni ekstremistik va yot g'oyalardan himoya qilish, ularning ma'naviy immunitetini kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, masjid va madrasalar zamonaviy jamiyatda milliy va diniy merosni asrash, uni kelajak avlodga yetkazishda muhim ko'prik vazifasini bajaradi. Ular orqali asrlar davomida shakllangan axloqiy qadriyatlar, ma'rifiy an'analar va insonparvarlik g'oyalari davomiyligini ta'minlash mumkin.

XULOSA

Zamonaviy sharoitda masjid va madrasalarning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Ular jamiyatda ma'naviy barqarorlikni ta'minlash, yosh avlodni axloqan yetuk va ijtimoiy mas'uliyatli shaxslar etib tarbiyalashda muhim o'rin egallaydi. Shu bois, masjid va madrasalarning ma'naviy-ma'rifiy faoliyatini zamon talablariga mos ravishda rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Hozirgi davrda masjid va madrasalar faoliyati zamon talablariga mos ravishda takomillashib bormoqda. Ularda yoshlar bilan ishlashning yangi shakl va usullari joriy etilib, diniy bilimlar bilan birga huquqiy, ma'naviy va ijtimoiy bilimlar ham berilmoqda. Bu esa yoshlarning jamiyat hayotida faol ishtirok etuvchi, ma'naviy yetuk shaxslar bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi.

Masjid va madrasalar yoshlar tarbiyasida muhim ijtimoiy-ma'naviy institutlar hisoblanadi. Ular yosh avlodni ma'naviy barkamol, axloqan pok, vatanparvar va ijtimoiy mas'uliyatli shaxslar etib tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega. Shu bois, jamiyatda barqarorlik va ma'naviy yuksalishni ta'minlash uchun masjid va madrasalarning tarbiyaviy faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash, ularning zamonaviy ta'lim va tarbiya jarayonidagi rolini kuchaytirish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent, 2017.
4. Abdurahmonov A. Islom madaniyati va ma'naviyat masalalari. – Toshkent: Fan, 2019.
5. Xayrullayev M. Ma'naviyat asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.